

Karin Kjølbro:

– Hví hava fiskavirki ikki egnan dagstovn?

Mánakvöldið skipaði Kvinnufelagið í Havn fyrri væl eydnaðum fundi í Mettustovu, har Karin Kjølbro millum annað røddi um stöðuna viðvíkjandi løntum arbeiði hjá kvinnum í Føroyum í dag.

Vit hava í hesum sambandi hitt Karina, ið kann sigast at vera ein kvinna við nógvum kasjettum; forkvinna í ALS, leiðari á Kriminalforsorgini, fyrrv. politikari og blaðstjóri og enn sum áður virkin innan kvinnurørsluna.

DAGFINN OLSEN
MYND: JENS KR. VANG

Karin Kjølbro situr við sermerktu skrivarabórð sítt á Kriminalforsorgini, eitt eldri brúnt bórð, ið ber brá av at vera antikk. Ikki eitt av hesum vanligu nýggju úr ljósum víði, ið ongantíð sær út til at hava verið brúkt. Úr vindeyganum sæst yvir á Kongabrunna henda regntungamorgun, men her innan fyrri vindeygad kennist virkisfýsni.

Tá vit trína innar og biðja góðan morgun, er tað fyrsta vit fáa at vita, at Karin hevur sett hálvan tíma av til prátið. Ein hálvur tími, ið skal vísa seg at gerast sera effektivur, tí tað er ikki smávægis, ið Karin veit at siga okkum um evnið, ið vit eru komin at hoyra nærri um: stöðan hjá kvinnum á arbeiðsmarknaðinum, ella kanska uttanfyri marknaðin.

Og væl er grundað og undirbyggt. Forkvinnan í ALS, leiðarin á Kriminalforsorgini og kvinnufelagskvinnan Karin Kjølbro greiðir livandi frá og tað er frá fyrstu stund greitt, at hon veit hvat hon prátar um.

Vón

Kvinnurørslan hevur sjálvsagt áhuga í, at ALS, Arbeiðsloysisskipanin, í fjór boðar frá, at 2/3 av teimum, sum fáa útgjald frá ALS, eru kvinnur. Gongdin er nakað tann sama á Almennastovuni, greiðir Karin Kjølbro frá.

Tolini fyrri januar í ár eru nakað óðrvísi, men gongdin er hin sama. Sjálv er eg virkin innan kvinnurørsluna og taki stóði í teimum seinasta 25 árunum – frá 1975, tá ST útnevnr 1975 til 1984 til kvinnu 10-ára-skeið. Ljósastarin skal setast á stöðuna hjá kvinnum í samfelagnum og á arbeiðsmarknaðinum. Tá tann ráðstevnan er í Meksiko, fáa allar kvinnur eina vón. Tá sigur eisini stovnarin av kenyanska samfelgunum, Jomo Kenyatta, at tá tú undirvísir eina kvinnu, so undirvísir tú einum heilum fólki, tí tað leggja tað, tær hava lert, í síni bóm. Undirvísir tú einum manni, undir-

vísir tú einum einstaklingi.

Føroyska kvinnurørslan hevur verið við alla tíðina og tá vit koma til 1985, so eru vit í Nairobi og fáa tá hagtöl at vita um hesi 10 árin. Heimsins kvinnur arbeiða 75% av heimsins arbeiðstíðum, tær vinna 10% av heimsins lønum og eiga 1% av heimsins ognum og rákið heldur fram í hesum sporinum, sigur Karin Kjølbro.

Bundnar av børnum og eldri fólki

Fara vit so til 1998 í Føroyum, har vit, tibetur fyrri okkum øll, hövdu stórt lønarútgjald og taka vit ein tilvildarligan mánað, so eru 300 milliónir útgjaldnar í løn, tær 200 eiga mennir, tær 100 eiga kvinnurnar. 75% av arbeiðstíðum kvinnum eru á arbeiðsmarknaðinum og 85% av arbeiðstíðum monnum. Tær eru 10% fleiri, men fáa tvær ferðir so nógv í løn.

Her er ein ójavni og tí hevur kvinnurørslan áhuga í at seta ljósastaran á hetta. Hvat kann gerast við hetta? Ein arbeiðsgevari vísti fyrri tíð síðani á, at tá vit fáa ein lista frá ALS um arbeiðstøk, so eru tey ikki tøk – hóast tað at vera tøkur er fyrirtreyt fyrri at fáa gjald frá ALS. Tað eru serstakliga kvinnurnar tað snýr seg um. Hann segði enná, at tað er bert 3, ella 4, hvør, sum er tøk, og vit vita, at úti á smærnu stöðunum, so eru tær bundnar av børnum ella eldri fólki. Hetta er ein trupulleiki hjá føroyskum kvinnum, greiðir Karin Kjølbro frá.

Sera nógv hava miðnámsútbúgvingar í Føroyum. Taka vit HF og student, so eru flest gentur. So kundi verið rimuligt, at tær komu víðari. Taka vit mín gamla árgang, so eru øll vit, ið tóku studentsprógvin komin víðari, uttan so at sjúka ella líkandi er komið ímillum. Karin Kjølbro heldur við um, at tey vóru so nógv færri tá, men harfrá og beinleiðis at stranda er stórir munur, heldur hon, og talið er stórt.

Proletarisering

– 40% av teimum, ið fáa út-

gjald frá ALS, hava onkra útbúgving, har eisini miðnámsútbúgvingar. Serliga 90% hava verið trupul. Ein ætlaði kanska at taka eitt fríar eftir loknan skúla, men fekk einki arbeiði, ikki útgjald frá ALS, tí har skalt tú hava arbeiði áðrenn, soleiðis, at útgjaldið kann setast eftir, hvat ein hevur vunnið árið fyrri. Meðan gentan kanska umhugsar, hvat hon skal, gerst hon kanska við barn. Soleiðis hendir ein proletarisering av kvinnum og gongdin hevur verið tann vegin.

Tosa vit um einligar kvinnur sum heild, so hevur tað verið so, at hendi ein sosial vanlukka, so fekk hjálpt til t.d. útbúgving. Í dag hava um 50% av børnum í Føroyum ógiftar mammur. Almennaverkið kann ikki stýra hesum, kann ikki siga, at allar hesar eru sosialir tilburðir. Nógvar kvinur eru strandaðar tessvegna. Fyrr vóru góðar ommur til hjálpar, í dag gera tær karrieru.

Á fundinum mána-kvöldið var ein kvinna, sum segði, at tá hon hevði gingið heima í 8 mánaðar, at nú var nóg mikið, hon fór til arbeiðis, nú átti maðurin tær at ansa barninum. Hann var heima í 3 dagar, so var tað komið upp á pláss við tí. Eitt sjónarmið var, at ikki fyrr enn tað er ábyrgd hjá monnum at fáa barnaansing, kann roknað við, at tað verður mett hægri í samfelagnum, sigur Karin Kjølbro.

Als er tryggingar-skipan – ikki almennastova
Ein hálvur tími gongur skjótt inni á skrivstovu hjá Karini Kjølbro, ið fegin greiðir frá av fullum huga og við breiðari vitan.

Millum annað vil forkvinnan í ALS av við søgurnar um, at ALS eigur so nógvur pengar, at útgjaldið kundi verið munandi hægri.

ALS er ein trygging og arbeiðsávising, ikki ein almennastova. Tað hevur verið framtíð, at ALS eigur nógvan pening, men har eru eisini nógvir friggjarar, flennir Karin Kjølbro, sum fegin vil hava okkurt at

standa ímóti við, skuldi samfelagið aftur verið fyrri bakkasti, tí hon dylur ikki at mangan leikaði hart á. Eisini heldur hon tað vera væl klárað, at samfelagið uppá 10 ár kláraði at koma av botni og upp undan aftur. Karin greiðir frá um virksemi hjá ALS og er sera glað um tey tilboð, ið nú eru til tey, ið eru inni í skipanini í meira enn 6 mánaðir. Hon metir tað vera umráðandi at fáa fólki í gongd, og hon nevnr skeið innan oljuvinnu uttanlands, sum fólki hava verið á. Eisini nevnr hon vinnusálarfrøðing og teldukoyrikort.

Tað týðningarmesta fyrri kvinnur er útbúgving. Tær hava rætt til førleikagevandi skeið, eftir 6 mánaðar í ALS. Vit hava havt íblásturskeið við 12 luttakandi, harav 6 komu rættliga skjótt í arbeiði. Hesum stóð vinnusálarfrøðingur fyrri.

Fyrr hevði ALS til uppgávu at hjálpa fólki at yvirleva. Nú er talið á viðskifta-fólki so lítið, at vit kunnu veita betri tænastu og eisini eru vit tøkniliga betri fyrri, sigur Karin Kjølbro

Fiskavirki hava dagstovn

Í prátinum við Karina varð farið víða, frá hvussu páparnir eru komnir meira við í ansing av børnum til javnstöðulóg, og henda kvinna, ið hevur drúgar royndir á so nógvum okjum í samfelagnum, hevur nógvur kasjettar, ið hon kann seta á høvðið í slíkum práti, men at kvinnurørslan og arbeiðið har liggur hjartanum nær, tykist greitt.

Karin Kjølbro er væl nøgd við fundin mána-kvöldið í Mettustovu, hóast einki mannfólk var til staðar. Eitt sindur skuffað er hon tó yvir, at einki umboð frá fakfelagsrørsluni vísti á huga og kvinnurnar hildu, at hetta var ein trupulleiki sum heild.

Karin Kjølbro ivast ikki í, at um t.d. fiskavirki finga egnan dagstovn, so høvdu tey havt stöðuga arbeiðsmegi, og hetta gerst neyðugt, nú krøvini til okkara útlutningsvøru harðna. T.d. heldur hon, at Byráðið í Havn og áðrastøni við, 6-ivað høvdu stuðlað slíkum

tiltaki.

Eisini kom fram á fundinum, at neyðugt er við einum barsilsgrunni, ið kann gjalda løn, tá ein arbeiðari gerst við barn, so at arbeiðsgevarin ikki skal hugsa um tað. Hetta hava vit ikki fingið enn, hóast nógv hevur verið práttað um hann, sigur Karin Kjølbro.

Karin Kjølbro heldur, at vit hava verið fyrri stórum reimingum í 90' unum.

Í '91 áttu vit ikki eina arbeiðsloysisskipan og vit eru farin frá einum arbeiðsloysi uppá 25% og niður á 9%. Tá arbeiðsloysið var so stórt, so var ikki brúk fyrri dagstovnum, so vit mugu geva kommununum ein møguleika at koma fyrri seg aftur, heldur Karin Kjølbro, sum hóast núverandi ættarlið av kvinnum ikki eru so virknar í kvinnurørsluni, sær ljóst uppá framtíðina.

Okkara dótur hava javnstöðu sum nakað sjálvsagt og harafturat er so hart at verða smábarnafamilja í dag, at eg haldi ikki fólki maktat at hava nógv annað at hugsa um, metir Karin Kjølbro.